

3. ULUSLARARASI
ORTADOĞU KONGRESİ

3RD INTERNATIONAL
MIDDLE EAST CONGRESS

3. ULUSLARARASI ORTA DOĞU KONGRESİ HATAY ÇAĞRISI (DEKLARASYONU)

"Sivil Sosyal Sorumluluk için Herkes Göreve"

3. Uluslararası Orta Doğu Kongresi 7-8 Mayıs 2015 tarihlerinde Hatay'da yapıcı ve samimi bir ortam içinde gerçekleştirilmiştir. Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM) ve Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü iş birliğinde, T.C. Hatay Valiliği, Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı ve Mustafa Kemal Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen 3. Uluslararası Orta Doğu Kongresi'nde "Mezhepler, Etnisite ve Çatışma Çözümü" ana teması üzerine odaklanılmıştır. Toplantı'ya Orta Doğu, Asya, Avrupa ve ABD'den sivil toplum ve düşünce kuruluşları temsilcileri, akademisyenler, çeşitli seviyelerde protokol temsilcileri, gözlemci diplomatik misyon temsilcileri ve ilgili uzmanlar ile medya temsilcileri katılmışlardır. Kongre sırasında "Tarihî Arka Plan ve Ekonomik, Kültürel, Psikolojik Etkenler", "Mezhepler ve Etnisite; Bölge Dışı Güçler", "İdeolojik ve Teolojik Arka Plan Etkisi", "Çok Kutuplu Yeni Dünya Sisteminde Bölgede Politika Geliştirme Zorlukları", "Suriye, Irak, Lübnan ve Diğer Ülkeler Proaktif Öneriler", "Modern Çatışma Çözümü Örnekleri: Başarılı Deneyimler & Sistemik/Yapısal Sorunlar, Fırsatlar" konuları ele alınmıştır.

Kongre'de aşağıdaki hususlar üzerinde mutabık kalınmıştır.

1. Uluslararası Orta Doğu Kongresi adıyla daha önce gerçekleştirilen iki etkinlik sonucunda kabul edilen sonuç bildirimleri teyit edilmiştir.
2. Bir mekanizma olarak çatışma çözümü üzerine yapılan çalışmaların desteklenmesi gerektiği dile getirilmiştir. Küresel bazda birçok etkenin dâhil olduğu çatışma ortamları ve süreçleri için yapılan çözüm arayışlarına katkı sağlayacak bu tip teorik çalışmaların pratik ile desteklenmesi gereği aşikârdır. Bölge'ye has mezhepsel çatışma ortamının çözümünde etkin olabilecek Türkiye'nin bu mekanizmayı doğru çalıştırabilmesi/kullanabilmesi için bilimsel temelinin desteklenmesi gerekmektedir.
3. Etnik ve mezhebî farklılıklar, dünyanın her yerinde olduğu gibi, Orta Doğu'da da çatışmalara neden olmaktadır. Ne var ki, asıl neden bölgesel ve küresel jeopolitik ve stratejik çıkar arayışlarıdır. Aksi hâlde, tarihte Bölge'nin uzun süre deneyimlediği barış ve istikrar dönemlerini açıklama imkânı yoktur. Esasen Hatay'da temsil edilen "çok kimlikli barış ortamı" bu iddiayı desteklemektedir. Bu anlamda Kongre'nin Hatay'da düzenlenmiş olması ayrı bir anlam taşımaktadır.
4. Hatay'ın kendine has bu çok kimlikli barış ortamı bir "Hatay Modeli" oluşmasını sağlayabilir. Bu model uluslararası alanda, çok kimlikli bölgelerin barışını sağlamak için bir teori, bir marka değer olarak kullanılabilir.
5. Bölge'deki etnik, dinî ve mezhebî çatışmaların en önemli ve derin olanı Kudüs ve Mescid-i Aksa sorunları çerçevesinde gelişen Arap-İsrail (İsrail-Filistin) çatışmasıdır. Kudüs sorunu tüm semavi dinlerin mutabakatı ile çözümlenmedikçe Bölge'ye nihai barış ve istikrarın gelmesi tasavvur edilemez. Bu sebeple, öncelikle Bölge'deki iki toplumun uluslararası anlaşmalar çerçevesinde çatışmasızlık ortamını sağlaması gerekmektedir. BM'nin bu konu hakkında aldığı kararların taraflar tarafından uygulanması ve Filistin'in bağımsızlığının tanınması, önce Kudüs sorununun çözümünü, ardından da barış ortamının oluşmasını hızlandıracaktır.

**3. ULUSLARARASI
ORTADOĞU KONGRESİ** **3RD INTERNATIONAL
MIDDLE EAST CONGRESS**

6. Orta Doğu ülkelerindeki mezhebî ve etnik çatışmaların bir diğer önemli nedeni ise bölgesel sosyoekonomik ve coğrafi koşulları ihmal edilerek, sınırları ve demografileri sömürgeci ülkelerin çıkarlarına göre belirlenen ülkelerin ulus-devlet inşası sırasında uyguladıkları kimlik politikalarıdır. Bölge ülkeleri, farklılıkları sistemle bütünleştirmek yerine yok sayma veya imha etme yoluna gitmişlerdir. Bu amaçla uygulanan şiddet, güvenlik açmazı oluşturmuş ve meşruiyet sorunu yaşayan rejimleri yok olmakla karşı karşıya bırakmıştır.
7. Bölgesel çatışmalarda siyasi, ekonomik ve stratejik nedenler vurgulanırken teolojik nedenler ihmal edilmemelidir. Teoloji insanları harekete geçirme ve çatıştırma potansiyeline sahiptir. En temel sorunlardan biri de, ulus-devlet inşası esnasında her ülkenin kendi dinî kurumunu ve din adamları grubunu oluşturmasıdır. Evrensel din İslam şemsiyesi altında konumlanan teolojik yaklaşımlar arasındaki keskin farklılıklar çatışma ortamını körüklemektedir.
8. Bölgedeki ayrışmanın ana sebeplerinden olan teolojik tartışmanın temelini inebilmek ve çözüme ulaşmak için din adamlarının bir araya geldiği toplantılar düzenlenmelidir. Bu sayede dinî otoriteler tarafından sonuca bağlanan dinî konular, doğrudan din temelli çatışmaların önünü kesmiş olacaktır. Özellikle Şii ve Sünni din adamlarının bir araya gelmesi ve İslam şemsiyesi altında sorunları çözmesi muhakkak ki Bölge istikrarına olumlu katkı sağlayacaktır.
9. Orta Doğu'da son dönemde bazı terör örgütlerinin ortaya çıkmasının veya canlanmasının en temel nedeni ulusal ve uluslararası kurumların etkisiz kalmasıdır. Terör örgütlerine katılanlar maddi kazanç, intikam, makam, kimlik veya macera arayışındaki bireylerdir. Şiddet gruplarına katılması muhtemel kişilerin söz konusu saikler göz önünde bulundurularak yönlendirilmeleri gerekmektedir.
10. Hangi neden ve gerekçe ile olursa olsun masum insanların öldürülmesine seyirci kalmak kabul edilebilir bir durum değildir. Sivillerin korunması için etkin güçler ve BM başta olmak üzere tüm aktörler ellerinden geleni yapmalı, şiddeti mümkün olduğunca şiddete başvurmadan sonlandırmalıdır. Bu meyanda Türkiye'nin Ürdün ve Lübnan ile birlikte Suriyeli sığınmacılara sağladığı imkânlar takdire şayandır.
11. Son dönemde uluslararası alanda mikro milliyetçilik ve entegrasyon eğilimleri Orta Doğu ülkelerini de etkisi altına almıştır. Bölge içi aktörlerin faaliyetleri bazı ülkeleri parçalanma, diğerlerini ise tümüyle ortadan kalkma riski ile karşı karşıya getirmiştir. Bölge'nin stratejik konumu ve hammadde yatağı olması Bölge için bu riski daha da artırmaktadır.
12. Entegrasyon eğilimleri bağlamında Körfez'deki enerji üreticisi ülkelerle mücavir alanda yer alan Pakistan, Mısır ve Türkiye gibi ülkeler arasında ekonomik tamamlayıcılık ilişkisi hâkimdir. Dolayısıyla Bölge'deki, bilhassa bu şekilde ekonomik tamamlayıcılık ilişkisi olan ülkeler arasındaki anlaşmazlıklar bu ülkelerin ekonomik ve stratejik çıkarlarına ciddi darbe vurmaktadır. Daha geniş çerçevede, İslam İş Birliği Teşkilatı ve D-8 gibi teşkilatların ekonomik, siyasi ve sosyolojik anlamda derinleştirilmesi önerilebilir.
13. Orta Doğu ülkelerinde din, dil, tarih ve coğrafya gibi olgular etrafında oluşturulmaya çalışılan birliktelik dili, romantizm aşamasında kalmaktadır. Bölge ülkelerinin öncelikli ihtiyacı insan kaynağı, ekonomik ve kültürel alt yapı gibi alanlarda kapasite inşasıdır.

**3. ULUSLARARASI
ORTADOĞU KONGRESİ** **3RD INTERNATIONAL
MIDDLE EAST CONGRESS**

14. Dünyanın her yerinde olduğu gibi, Bölge ülkeleri arasında da özellikle Bölge'nin kontrolü noktasında ciddi bir rekabet gözlemlenmektedir. Modern siyasette bunun normal karşılanması gerekir. Önemli olan yüksek rekabet ile üst düzey işbirliğini bir arada götürebilmektir.
15. Bölge ülkeleri içinde bir süre kısmen veya tamamen uluslararası sistem dışında kalan ülkelerin sisteme yeniden entegrasyonları sırasında bölge içi karşılıklı bağımlılık oluşturulmasına özen gösterilmelidir.
16. İletişim, ulaşım, eğitim ve finans gibi alanlarda küresel ve yerel düzeyde gerçekleşen gelişmeler bir yandan ulus-devlet erklerinin aşınmasına neden olurken, diğer yandan yeni bazı imkânlar sunmaktadır. Yani devletin doğası değişmektedir. Devletler bu yeni duruma uyum sağlama konusunda gereken tedbirleri bir an önce almalıdırlar. Aksi halde önümüzdeki dönemde pek çok devletin kurumsal yetersizlikler nedeniyle çöktüğü görülecektir.
17. İmparatorluklar döneminde çatışma ortaya çıkarması muhtemel sorunlar abartılmadan ve teenni ile çözümlenmekteydi. Roma, Emevi, Abbasi ve Osmanlı deneyimleri bizim için uzak mazide kalan düzgün örneklerdir. Bizim deneyimimizde milletler ve aynı dil içinde etnik gerilim yoktur. Osmanlı'nın ardından Arap dünyası ve Türkiye reorganize olamamışlardır. Modern siyaset, sorunları abartma ve çözülemeyecek kadar karmaşık hâle getirme eğilimindedir. Günümüzde Batı'yı anlamaksızın kendi bölgemizi anlayamayız. Bu nedenle dünyayı tanımak zorundayız.
18. Bölgesel sorunların uzun vadede çözümü için kuvvetli bir seçkinler grubuna sahip olunması; kültür, tarih ve coğrafyanın soğukkanlılıkla öğrenilmesi gerekmektedir.
19. "Elsine-i Selase" denilen Farsça, Türkçe ve Arapça konuşan unsurlar; aralarında iletişim kurarken kendi dilleri yerine bir Batı diline ihtiyaç duymaktadırlar. Kendi dilini kullanamayan bir medeniyet, hayatiyetini sürdürmez. Bu nedenle bölgemizde kendi dillerimizin kullanılması gerekmektedir.
20. Seçkinlerin ve medyanın kullandıkları olumsuz dil bir süre sonra kendi kendini doğrulayan kehanete dönüşmektedir. Bu nedenle barış ve dostluk inşa eden bir söylem geliştirilmesi zorunludur.
21. Demokrasi, insan hakları, kadınların ve çocukların korunması ile çevre gibi konularda İslam'ın özgün değerleri günümüzün diliyle, Müslüman gençleri harekete geçirecek şekilde yeniden yazılmalıdır.
22. Bölgedeki çatışma ortamının sonlanması, barış ve istikrar sürecinin güçlenmesi, insanların refahları ve onurlarının korunması için sorumluluk sadece, farklı handikapları olan devletlerden beklenmemelidir. Bölge'deki sivil toplum, sürece katkı sağlamak üzere güçlü inisiyatif almalıdır. Bu bağlamda her bölge ülkesinde oluşturulacak sivil sosyal sorumluluk girişimlerinin hızla karşılık bulacağı açıktır ve bu girişimler desteklenmelidir.
23. Güvenliği, refahı ve geleceği büyük risk altında olan Bölge için Kongre; "**Sivil Sosyal Sorumluluk İçin Herkes Göreve**" çağrısında bulunmuş ve bu çağrının tüm mecralarda bir gönüllü kampanyaya dönüşmesinin önemini olabilecek en güçlü şekilde teyit etmiştir.

8 Mayıs 2015, Hatay

